

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี
Role Performance of Village Agricultural Volunteers
in Ubonratchathani Province

วิไล อดุส่าห์ (Wilai Utsa)* เบนจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas yooprasert)**

จินดา ขลิบทอง (Jinda klipthong)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางด้านสังคม เศรษฐกิจบางประการของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี (2) การได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี (3) ความรู้เกี่ยวกับอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านและการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ (4) การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี (5) ปัญหา และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 2,699 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 348 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ จัดเก็บข้อมูล นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา พบว่า (1) อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนมากเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 34.53 ปี ประมาณครึ่งหนึ่งจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนมากสมรสแล้ว มากกว่าครึ่งดำรงตำแหน่งคณะกรรมการหมู่บ้าน และทั้งหมดเป็นเกษตรหมู่บ้าน รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน เช่น เจ้าหน้าที่เกษตร ผู้นำหมู่บ้านในระดับมากที่สุด รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน คือวิทยุโทรทัศน์ในระดับปานกลาง ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 114,669.54 บาทต่อปี มาจากการทำนามากที่สุด มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 26.51 ไร่ (2) ได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านการให้ความรู้ วัสดุอุปกรณ์ในด้านการถ่ายทอดความรู้และปัจจัยการผลิตในระดับมาก สำหรับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีแรงจูงใจที่ไม่เป็นตัวเงินมากกว่าแรงจูงใจที่เป็นตัวเงิน โดยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมากที่สุด คือ การได้รับความรู้ด้านการเกษตร รองลงมาคือ มีความภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือทางราชการ และมีโอกาสในการพัฒนาชุมชนของตนเอง (3) มีความรู้ ความเข้าใจในการในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ แต่มีบางส่วนที่ยังไม่เข้าใจที่มาของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน วาระการดำรงตำแหน่ง สิทธิประโยชน์และบทบาทหน้าที่ด้านการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของหมู่บ้าน (4) มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ทั้งด้านการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของหมู่บ้าน ด้านการร่วมกับกรรมการหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน ด้านการประสานงานในการถ่ายทอดความรู้ และการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้าน และด้านการติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (5) มีปัญหาในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในระดับปานกลาง และเสนอแนะให้มีการกระตุ้นและสนับสนุนความรู้ด้านการเกษตร และการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ โดยออกไปให้คำแนะนำปรึกษาอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

คำสำคัญ อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ อุบลราชธานี

*นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช wilai_jaw14@hotmail.com

**รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช yoobench@hotmail.com

***รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The purposes of this research were to (1) study certain socio-economic conditions of village agricultural volunteers in Ubonratchathani Province (2) study role performance support and operational motivation of village agricultural volunteers in Ubonratchathani Province (3) study knowledge regarding village agricultural volunteers and role performance (4) study role performance of village agricultural volunteers in Ubonratchathani Province (5) study problems and suggestions in role performance of village agricultural volunteers in Ubonratchathani Province.

The research population were 2,699 village agricultural volunteers in Ubonratchathani Province. 348 samples were obtained from multi-stage random sampling. Interview form was used to collect data which were analyzed later by computer program. Statistic statistics used were frequency, percentage, maximum value, minimum value, mean, and standard deviation.

From the study, it was discovered as follows. (1) Most of the village agricultural volunteers were male with their average age at 34.53 years. Approximately half of them completed lower secondary school and were married. Over half of them served in village committee position and all of them were village agricultural volunteers. They learned updated information from individual media i.e. agricultural extensionists, village leaders at the highest level, learned from mass media i.e. radio and television at medium level. Rice farming was their main occupation. Their average household income was 114,669.54 baht/year apparently earning from rice farming at the most. Their average occupied area was 26.51 rai. (2) They received support in role performance at high level in terms of knowledge enhancement, materials for knowledge transfer and production factors. Their operational motivation was rated at medium level. Their motivation was found in the form of non-payment rather than payment. Their most found operational motivation was obtaining agricultural knowledge, the second was their pride in helping the government and opportunity to develop their own community. (3) They acquired knowledge and understanding in role performance while some of them did not understand the background of village agricultural volunteers, term of service, benefit and role performance in the aspect of demographic data storage of village agriculture. (4) In role performance, they had collected demographic data of village agriculture, worked with village committee and relevant work offices to prepare the agricultural development plan at village level, coordinated in knowledge transfer mission, solved farmers' problems, followed up agricultural situation in their village and reported emergency case to relevant work offices. (5) Problem in role performance was found at medium level. It was suggested to encourage and enhance agricultural knowledge as well as role performance by site visit to provide advice closely and continuously.

Keywords: Village Agricultural Volunteers, Role performance, Ubonratchathani Province

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจและบทบาทหน้าที่ครอบคลุมงานด้านการเกษตรทุกด้าน งานแต่ละด้านมีหน่วยงานภายในสังกัด รับผิดชอบดูแลเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยดี อย่างมีประสิทธิภาพตามนโยบายของรัฐบาล แต่ในปัจจุบันอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่มีจำนวนลดน้อยลงทุกปี ทำให้ไม่สามารถดูแลเกษตรกรได้อย่างทั่วถึงเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเกษตรกรที่มีอยู่ทั่วประเทศ ดังนั้นส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้มีการรับสมัครและคัดเลือกตัวแทนเกษตรกรในท้องถิ่นตามความชำนาญเฉพาะสาขา เพื่อเป็นอาสาสมัครเกษตรช่วยเหลือการปฏิบัติงานเผยแพร่ความรู้ ถ่ายทอดเทคโนโลยีและประชาสัมพันธ์งานนโยบายของส่วนราชการ ในรูปแบบของอาสาสมัครเกษตรประเภทต่าง ๆ ต่อมากระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีนโยบายให้งานอาสาสมัครเกษตรเกิดการบูรณาการที่มีความเข้าใจและเกื้อหนุนการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดการเชื่อมโยงในการทำงานที่เป็นแนวทางเดียวกัน จึงได้ออกระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าด้วยการบริหารงานอาสาสมัครเกษตรและอาสาสมัครยุวเกษตรกร พ.ศ. 2548 และได้มีการปรับปรุงแก้ไขในปี 2551 เป็นระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าด้วยการบริหารงานอาสาสมัครเกษตร พ.ศ. 2551 เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสามารถขับเคลื่อนการปฏิบัติงานอาสาสมัครเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น แต่การปฏิบัติงานในเชิงบูรณาการตามระเบียบดังกล่าว ยังขาดการประสานงานระหว่างอาสาสมัครด้วยกันเองภายในหมู่บ้าน และขาดผู้ประสานงานระหว่างอาสาสมัครเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการอาสาสมัครเกษตรระดับตำบล คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกต.) กลุ่ม/เครือข่ายเกษตรกร และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ปี 2554 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน โดยมอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินการคัดเลือกอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) และดำเนินการจัดทำคู่มือการดำเนินงานโครงการส่งเสริมอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2554 และสำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี ได้ดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีการเลือกตั้งอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านจากอาสาสมัครเกษตรทั้ง 13 สาขา ได้แก่ อาสาสมัครเกษตรและสหกรณ์ อาสาสมัครฝนหลวง อาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี ประมงอาสา อาสาปศุสัตว์ หมอดินอาสา เกษตรหมู่บ้าน อาสาสมัครสหกรณ์ อาสาสมัครชลประทาน เศรษฐกิจการเกษตรอาสา อาสาปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรวมอาสาสมัครชาวนาขั้นนำ อาสาพัฒนายางพารา และผู้แทนเกษตรกรตาม พ.ร.บ.สภาเกษตรกร พ.ศ. 2553 ดำเนินการเลือกตั้งทุกหมู่บ้าน จำนวน 2,699 หมู่บ้าน ๆ ละ 1 คน รวม 2,699 คน เพื่อปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้บรรลุเป้าหมายตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี : 2554)

จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ยังเป็นข้อสงสัยว่าอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านสามารถปฏิบัติงานของตนเองได้อย่างเบ็ดเสร็จ ครบถ้วน และต่อเนื่องหรือไม่ อย่างไร ในการเป็นผู้ประสานและเป็นตัวแทนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในระดับหมู่บ้านตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือไม่ อย่างไร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน เพื่อที่จะใช้ข้อมูลดังกล่าวเป็นแนวทางใน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

การพัฒนาการการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในงานส่งเสริมการเกษตร อันจะนำไปสู่การพัฒนาการเกษตร โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางด้านสังคม เศรษฐกิจ บางประการของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี
- 1.2 เพื่อศึกษาการได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี
- 1.3 เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี
- 1.4 เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี
- 1.5 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คืออาสาสมัครเกษตร ซึ่งได้รับคัดเลือกและแต่งตั้งเป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 2,699 หมู่บ้าน ๆ ละ 1 คน รวม 2,699 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 348 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยแบ่งอำเภอออกเป็น 4 เขตตามเขตส่งเสริมการเกษตร ทำการสุ่มตัวอย่างอำเภอในแต่ละเขตโดยการจับสลาก ได้อำเภอตัวอย่าง 12 อำเภอ จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างจากประชากรในแต่ละอำเภอโดยการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ตอนที่ 2 การได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงาน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน และบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ตอนที่ 4 การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ตอนที่ 5 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน

สภาพทางสังคม พบว่า อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านส่วนมาก เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 34.53 ปี ประมาณครึ่งหนึ่งจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนมากสมรสแล้ว มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.32 คน อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านทั้งหมดเป็นสมาชิก ธกส. และกองทุนหมู่บ้าน และส่วนมากเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรด้วย อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านมากกว่าครึ่งดำรงตำแหน่งคณะกรรมการหมู่บ้าน และอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านทั้งหมดยังดำรงตำแหน่งเกษตรกรหมู่บ้านด้วย อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล เช่น เจ้าหน้าที่เกษตร ผู้นำหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับมาก และรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน คือสื่อวิทยุโทรทัศน์ในระดับปานกลาง

สภาพทางเศรษฐกิจ พบว่า อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านทั้งหมดประกอบอาชีพทำนา รองลงมาคือทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ ตามลำดับ มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.53 คน รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 114,669.54 บาท/ปี โดยมีรายได้จากการทำนามากที่สุด สำหรับรายจ่ายในภาคการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 36,584.77 บาท/ปี เป็นค่าใช้จ่ายในการทำนามากที่สุด รองลงมาคือรายจ่ายในการทำไร่ หนี้สินของอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านเฉลี่ย 58,909.66 บาท โดยอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านสองในสาม เป็นหนี้ ธกส. รองลงมาคือ สหกรณ์การเกษตรและกองทุนหมู่บ้าน โดยมีพื้นที่ถือครอง เฉลี่ย 26.51 ไร่

2. การได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน

การได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ โดยการประมาณค่าเป็น 5 ระดับ คือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จากการศึกษา พบว่า อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านการสนับสนุนความรู้ วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และหน่วยงานที่สนับสนุนในภาพรวมในระดับปานกลาง โดยได้รับการสนับสนุนในระดับมาก ในด้านการให้ความรู้ ได้แก่ การสนับสนุนความรู้ด้านการทัศนศึกษาดูงาน การเยี่ยมชมให้คำปรึกษา และการฝึกอบรม การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการถ่ายทอดความรู้และปัจจัยการผลิต อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านได้รับการสนับสนุนในระดับมาก แต่ด้านงบประมาณจัดทำแปลงสาธิต ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและค่าเบี้ยเลี้ยง อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านได้รับการสนับสนุนในระดับน้อยที่สุด สำหรับการสนับสนุนจากหน่วยงาน พบว่า อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานจากหน่วยงานในระดับมาก คือ สำนักงานเกษตรอำเภอ ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบล มหาวิทยาลัย และจากหน่วยงานเอกชน อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานในระดับน้อยที่สุด

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านมีแรงจูงใจที่ไม่เป็นตัวเงินมากกว่า แรงจูงใจที่เป็นตัวเงิน คือการมีโอกาสได้รับค่าตอบแทน สำหรับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านที่ไม่เป็นตัวเงินในระดับมากที่สุด คือ การได้รับความรู้ด้านการเกษตร มีความภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือทางราชการ มีโอกาสในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อนบ้าน มี โอกาสร่วมโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานราชการ มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง มีโอกาสในการฝึกอบรมและศึกษาดูงานด้านการเกษตร และได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ตามลำดับ

3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านและบทบาทของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

ด้านที่มาของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านกว่าสองในสามมีความรู้ ความเข้าใจประเด็นความหมาย อกม. ว่าหมายถึง อาสาสมัครเกษตรหรือผู้แทนเกษตรระดับหมู่บ้านที่ได้รับคัดเลือก หมู่บ้านละ 1 คน จากการประชุมอาสาสมัครเกษตรหรือผู้แทนเกษตรหมู่บ้าน นอกจากนี้อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านเกือบทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจประเด็น อกม. อยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี และอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนมากมีความรู้ความเข้าใจประเด็น สิทธิประโยชน์ของ อกม. จะได้รับโอกาสเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมกับหน่วยงานต่าง ๆ

ด้านการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนมาก มีความรู้ความเข้าใจ ความหมายของผู้รับขึ้นทะเบียน ว่าหมายถึง ข้าราชการ พนักงานราชการ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือลูกจ้างประจำ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ได้รับมอบหมายจากนายทะเบียนหรือผู้ช่วยนายทะเบียนแล้ว และประเด็นแบบ ทบก.01 หมายถึง แบบคำร้องสำหรับเกษตรกร ใช้ในการแจ้งข้อมูลเพื่อขอขึ้นทะเบียนเกษตรกร และอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านเกือบทั้งหมด มีความรู้ความเข้าใจประเด็นครัวเรือนเกษตรกร 1 ครัวเรือน สามารถขอขึ้นทะเบียนได้หลายคน และประเด็นการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของหมู่บ้านไม่ใช่บทบาทภารกิจของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

ด้านการร่วมกิจกรรมการหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจประเด็นการนำเสนอข้อมูลการเกษตรในเวทีจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้านเป็นบทบาทภารกิจของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ประเด็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านต้องเข้าร่วมจัดเวทีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน/ตำบล ประเด็นข้อมูล/ปัญหาการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรได้มาจากอาสาสมัครเกษตรและเกษตรกรในหมู่บ้าน และประเด็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านต้องรวบรวมความต้องการ/ปัญหาก่อนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

ด้านการประสานงานในการถ่ายทอดความรู้ และการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจประเด็นการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้านเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ไม่ใช่บทบาทของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ประเด็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีหน้าที่ช่วยประสานงานวิทยากรและเชิญเกษตรกรเข้าร่วมรับการถ่ายทอดความรู้ ประเด็นการสำรวจความต้องการความรู้ของเกษตรกรในหมู่บ้านและอาสาสมัครเกษตร 13 สาขาในหมู่บ้านเป็นบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

ด้านการติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจ ประเด็นการติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ใช่บทบาทภารกิจของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ประเด็นการสำรวจพื้นที่ประสบภัยธรรมชาติไม่ใช่บทบาทภารกิจของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ประเด็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านควรจัดทำแปลงพยานเพื่อติดตามสถานการณ์การระบาด

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

ศัตรูพืช และประเด็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีบทบาทภารกิจช่วยเจ้าหน้าที่รวบรวมข้อมูล ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และตรวจสอบหลักฐานเบื้องต้นกรณีเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ

4. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

ด้านการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ทั้งหมดช่วยประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรในหมู่บ้านทราบเรื่องการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ (ทพศ.) และช่วยเจ้าหน้าที่รับคำร้องและตรวจเอกสารการรับขึ้นทะเบียนผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ (ทพศ.) และอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนมากมีการรับขึ้นทะเบียนและปรับปรุงข้อมูลทะเบียนเกษตรกรภายในหมู่บ้าน และการช่วยตรวจสอบความครบถ้วนของเอกสารหลักฐานการรับขึ้นทะเบียนเกษตรกรและปรับปรุงข้อมูล

ด้านการร่วมกิจกรรมการหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านทั้งหมดดำเนินการรวบรวมข้อมูลปัญหาความต้องการของอาสาสมัครเกษตร 13 สาขา และเกษตรกรในหมู่บ้าน เข้าร่วมเวทีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน/ตำบล และเสนอข้อมูลการเกษตรในเวทีจัดทำแผน เสนอแผนงานและปัญหาทางด้านการเกษตรในเวทีประชาคมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

ด้านการประสานงานในการถ่ายทอดความรู้ และการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านทั้งหมดดำเนินการสำรวจความต้องการความรู้ของเกษตรกรจากอาสาสมัครเกษตร 13 สาขาและเกษตรกรในหมู่บ้าน ช่วยประสานงานกับเจ้าหน้าที่วิทยากร มาให้ความรู้กับเกษตรกรในหมู่บ้าน และเชิญเกษตรกรในหมู่บ้านเข้าร่วมรับการถ่ายทอดความรู้จากนักวิชาการและวิทยากร

ด้านการติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านทั้งหมดมีการเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัยจากโรคแมลงศัตรูพืชระบาด ภัยจากภัยพิบัติธรรมชาติในหมู่บ้าน และประสานงานกับเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องและให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้ประสบภัยในการเตรียมเอกสารหลักฐานการขอรับความช่วยเหลือและสำรวจพื้นที่ประสบภัย และอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านเกือบทั้งหมด ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยโดยการให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่และรวบรวมหลักฐานเบื้องต้น

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

ปัญหาในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน โดยการประมาณค่าระดับปัญหาเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย จากการศึกษาปัญหาในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของหมู่บ้าน การร่วมกิจกรรมการหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน การประสานงานในการถ่ายทอดความรู้ และการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้าน และการติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

ด้านการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีปัญหาในภาพรวมระดับน้อย โดยมีปัญหาในการปฏิบัติระดับปานกลาง ในประเด็นการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรในหมู่บ้านทราบเรื่องการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ (ทพศ.) และการรับคำร้องและตรวจเอกสารการรับขึ้นทะเบียนผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ (ทพศ.) และมีปัญหาในระดับน้อย ในประเด็นการรับขึ้นทะเบียนและปรับปรุง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

ข้อมูลทะเบียนเกษตรกรภายในหมู่บ้าน และการตรวจสอบความครบถ้วนของเอกสารหลักฐานการรับขึ้นทะเบียนเกษตรกรและปรับปรุงข้อมูล

ด้านการร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีปัญหาระดับปานกลางในประเด็นการเสนอข้อมูลการเกษตรในเวทีจัดทำแผนการเสนอแผนงานและปัญหาทางด้านการเกษตรในเวทีประชาคมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การดำเนินการรวบรวมข้อมูลปัญหาความต้องการของอาสาสมัครเกษตร 13 สาขา และเกษตรกรในหมู่บ้าน และการเข้าร่วมเวทีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน/ตำบล

ด้านการประสานงานในการถ่ายทอดความรู้ และการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีปัญหาระดับปานกลาง ในประเด็นการเชิญเกษตรกรในหมู่บ้านเข้าร่วมรับการถ่ายทอดความรู้จากนักวิชาการและวิทยากร การประสานงานกับเจ้าหน้าที่/วิทยากร มาให้ความรู้กับเกษตรกรในหมู่บ้าน และการสำรวจความต้องการความรู้ของเกษตรกรจากอาสาสมัครเกษตร 13 สาขา และเกษตรกรในหมู่บ้าน

ด้านการติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีปัญหาระดับปานกลาง ในประเด็นการเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัยจากโรคแมลงศัตรูพืชระบาด ภัยจากภัยพิบัติธรรมชาติในหมู่บ้าน และการประสานงานเจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้อง และให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้ประสบภัยในการเตรียมเอกสารหลักฐานการขอรับความช่วยเหลือและสำรวจพื้นที่ประสบภัย การดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยโดยการให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่และรวบรวมหลักฐานเบื้องต้น

ข้อเสนอแนะ อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรมีการสนับสนุนค่าตอบแทน ค่าเบี้ยเลี้ยง พาหนะ ค่าอาหารและค่าถ่ายเอกสาร เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน
2. ควรมีการสนับสนุนความรู้ด้านการเกษตรอย่างต่อเนื่อง เช่น การฝึกอบรม ทัศนศึกษาดูงาน และเอกสารวิชาการต่างๆ
3. ควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปุ๋ย และเงินทุน
4. ควรมีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์สำนักงาน เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายรูป
5. ควรมีการสนับสนุนการฝึกอบรม จัดประชุมเป็นประจำทุกเดือน และสนับสนุนสวัสดิการแก่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางด้านสังคม เศรษฐกิจ บางประการของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

สภาพพื้นฐานทางด้านสังคม ผลการศึกษาในภาพรวม พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนมากเป็นเพศชาย สอดคล้องกับการวิจัยของสุวิสาส์ กันตอนันตพร (2554:81) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี คือ เกษตรหมู่บ้านส่วนมากเป็นเพศชาย การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ผลการศึกษา

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

พบว่าอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล เช่น เจ้าหน้าที่เกษตร ผู้นำหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับมาก และรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน คือ สื่อวิทยุโทรทัศน์ในระดับปานกลาง สื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อวิทยุกระจายเสียงในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าวิถีชีวิตของเกษตรกรยังเป็นแบบดั้งเดิม ให้ความสำคัญและให้ความเชื่อถือกับเจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชนซึ่งสอดคล้องกับคำขวัญของกรมส่งเสริมการเกษตรที่ว่า กรมส่งเสริมการเกษตรมีคนอยู่ทั่วทิศ เป็นมิตรแท้ของเกษตรกร

สภาพพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลักคือทำนา สอดคล้องกับการศึกษาของชำนาญ เมืองลอง (2555:90) ที่ได้ศึกษาเรื่องบทบาทอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านต่อการส่งเสริมการเกษตรในอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเช่นเดียวกัน สำหรับการทำนาเป็นอาชีพที่สำคัญของเกษตรกรจังหวัดอุบลราชธานี แต่ปัจจุบันแรงงานด้านการเกษตรลดน้อยลง ทำให้ต้องมีการจ้างแรงงาน เป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิตให้สูงขึ้น ดังนั้นหากมีการรณรงค์ฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมการลงแขกขึ้นมาจะสามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ และยังเป็นการสร้างสามัคคีในชุมชนอีกด้วย

2. การได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

การได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานภาพรวมในระดับปานกลาง โดยได้รับการสนับสนุนในระดับมาก ในด้านการให้ความรู้ ได้แก่ การสนับสนุนความรู้ด้านการทัศนศึกษาดูงาน การเขียนเขียนให้คำปรึกษา และการฝึกอบรม การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการถ่ายทอดความรู้และปัจจัยการผลิต อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน แต่ด้านงบประมาณจัดทำแปลงสาธิต คำน้ำมันเชื้อเพลิง และค่าเบี้ยเลี้ยง อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านได้รับการสนับสนุนในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการให้ความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาความคิด และเพิ่มประสิทธิภาพการแข่งขัน สอดคล้องกับภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรในการถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรโดยใช้กระบวนการทำงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร ใช้การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาการลดอัตรากำลัง การสนับสนุนงบประมาณที่ลดลง และมีปริมาณงานเพิ่มขึ้น สำหรับการสนับสนุนจากหน่วยงาน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานจากหน่วยงานในระดับมาก คือ สำนักงานเกษตรอำเภอ ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบล มหาวิทยาลัย และหน่วยงานเอกชนนั้น อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน เป็นตัวแทนของภาคประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยทำหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในระดับพื้นที่จึงได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมากกว่าภาคเอกชน

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีแรงจูงใจในการได้รับความรู้ด้านการเกษตร มีความภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือทางราชการ มีโอกาสในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อนบ้าน มีโอกาสร่วมโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และได้รับการยอมรับจากหน่วยงานราชการ มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง มีโอกาสในการฝึกอบรมและศึกษาดูงานด้านการเกษตร ได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และมีโอกาสได้รับค่าตอบแทน อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีแรงจูงใจในระดับปานกลาง โดยการปฏิบัติงานอาจ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ไม่จำเป็นต้องได้รับค่าตอบแทนเป็นตัวแทนไป ซึ่งสอดคล้องกับ สมพงษ์ เกษมสิน (2523: 320) อ้างถึงในสุวิสาห์ กันตอนันตพร ที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่จะสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ประกอบด้วย สิ่งจูงใจที่เป็นเงิน (Financial Incentive) เป็นสิ่งจูงใจที่มีอิทธิพลต่อผู้ปฏิบัติงานโดยตรง ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สิ่งจูงใจทางตรง (Direct Incentive) เป็นสิ่งจูงใจที่มีผลโดยตรงต่อ ผลผลิต หรือผลงานของผู้ปฏิบัติงาน เช่น การจ่ายค่าจ้างให้สูงขึ้นเมื่อผลการปฏิบัติงานสูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ และสิ่งจูงใจทางอ้อม (Indirect Incentive) เป็นสิ่งจูงใจที่มีผลในทางสนับสนุนหรือส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้ดีขึ้น เช่น การจ่ายบำเหน็จบำนาญ ค่ารักษาพยาบาล ฯลฯ สิ่งจูงใจที่ไม่ใช่ตัวเงิน (Non- Financial Incentive) เป็นสิ่งจูงใจที่ส่วนใหญ่มักจะสนองตอบต่อความต้องการด้านจิตใจ เช่น การยกย่องชมเชย การยอมรับว่า เป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ โอกาสความก้าวหน้า และความมั่นคงในงาน ดังนั้นเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านกัทรวง เกษตรและสหกรณ์จึงควรสนับสนุนในด้านการยอมรับ การยกย่องชมเชย หรือการจัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการแก่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านด้วย

3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านและบทบาทของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่เป็นส่วนใหญ่ มีเพียงบางส่วนที่ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับที่มาของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน สิทธิประโยชน์ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน และการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของหมู่บ้าน สอดคล้องกับการวิจัยของสุวิสาห์ กันตอนันตพร (2554:82) ที่พบว่า ในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี เกษตรหมู่บ้านโดยเฉลี่ยมีความรู้ในการปฏิบัติงานมาก

4. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ มีการช่วยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติงานครบทุกด้าน สอดคล้องกับชำนาญ เมืองลอง (2555:92) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านต่อการส่งเสริมการเกษตรในอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านเห็นว่าปฏิบัติงานในระดับมาก ทั้งด้านการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน การเกษตรของหมู่บ้าน การร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน การประสานงานในการถ่ายทอดความรู้และแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้าน และการติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยไม่มีค่าตอบแทนเป็นตัวแทน

5. ปัญหาในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านทั้งในด้านการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร การประสานงานการถ่ายทอดความรู้ และการติดตามสถานการณ์ด้านการเกษตรในหมู่บ้าน มีปัญหาในการปฏิบัติงานระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านเป็นบุคคลที่คลุกคลีอยู่ในพื้นที่ เข้าใจปัญหาและความต้องการของเกษตรกรเป็นอย่างดี และเจ้าหน้าที่มีการชี้แจงทำความเข้าใจก่อนการปฏิบัติงาน อยู่เสมอ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่เกษตร ผู้นำหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจึงควรศึกษา และติดตามข้อมูลข่าวสาร โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ทางราชการเป็นอย่างดี ก่อนที่จะนำไปถ่ายทอดสู่เกษตรกร ให้เกษตรกรยอมรับและปฏิบัติตาม ซึ่งจะมีผลทำให้การพัฒนาการเกษตรของประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็วและยั่งยืน

2. จากผลการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน พบว่า อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีแรงจูงใจที่ไม่เป็นตัวเงินมากที่สุด คือ การได้รับความรู้ด้านการเกษตร ดังนั้นถ้าจะส่งเสริมให้อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ให้ดี ภาครัฐควรสร้างแรงจูงใจโดยการสนับสนุนความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ อยู่เสมอ และควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการ หรือให้รางวัลโดยการยกย่องชมเชย เป็นเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ด้วย

3. จากผลการศึกษาความรู้เกี่ยวกับอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านและบทบาทของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน พบว่า มีอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านบางส่วนยังไม่รู้เกี่ยวกับความหมายและที่มาของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน และความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องให้ความรู้แก่ออาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านทั้งความรู้ด้านการเกษตรและความรู้เกี่ยวกับอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านด้านการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานการเกษตรของหมู่บ้าน เช่น ความหมายของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน วาระการอยู่ในตำแหน่งของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน สิทธิประโยชน์ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ความหมายของผู้รับขึ้นทะเบียนเกษตรกร ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนเกษตรกรและการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตร

4. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนับว่ามีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน โดยต้องให้ความสำคัญกับอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านให้มากขึ้น ให้ความใกล้ชิด ให้ความรู้ เป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำปรึกษา มีการชี้แจงทำความเข้าใจขั้นตอนต่าง ๆ ก่อนการปฏิบัติงานอย่างครบถ้วน มีการพบปะเยี่ยมเยียนอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เพื่อขับเคลื่อนให้อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

3. ควรศึกษาด้านการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2553). “คู่มือสรุปการจัดการความรู้ของกรมส่งเสริมการเกษตร ระหว่างปี 2547-2553”
ค้นคืนวันที่ 10 สิงหาคม 2557 จาก <http://km.doae.go.th/webkm> .
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2551). “ระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าด้วยการบริหารงานอาสาสมัคร
เกษตร พ.ศ. 2551” ประกาศ ณ วันที่ 31 มกราคม 2551.
- ชำนาญ เมืองลง. (2555) . “บทบาทอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านต่อการส่งเสริมการเกษตรในอำเภอทองแสนขัน
จังหวัดอุดรดิตถ์” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุวิสาห์ กันตอนันตพร. (2544). “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรหมู่บ้านใน
จังหวัดชลบุรี” วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี. (2554) “เอกสารประกอบการอบรมอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.)
โครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.)” อุบลราชธานี กรมส่งเสริมการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- _____. (2556) . “คู่มือการปฏิบัติงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร ปีงบประมาณ 2556”
กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.